

Nr 189.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension
åt polismannen W. Svedlund m. fl.; given Stockholms
slott den 14 mars 1922.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—3:o hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Herm. Lindqvist.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Lindqvist, anför:

1:o.

I skrivelse den 7 september 1921 har länsstyrelsen i Stockholms län med överlämnande av en av polismannen Wilhelm Svedlund till läns-
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 160 häft. (Nr 189.)

[1.]

Pension åt
poli-mannen
W. Svedlund.

styrelsen ingiven ansökning gjort framställning om beredande av pension åt Svedlund.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Svedlund, som är född den 20 april 1857, var från och med april 1880 till augusti 1890 anställd vid Stockholms poliskår. Efter tjänstgöring såsom polisman inom Nacka och Brännkyrka socknar av Stockholms län från maj 1895 till maj 1896 har Svedlund varit anställd inom Solna socken av nämnda län. Han har därvid till år 1913 tjänstgjort såsom polisman delvis med fjärdingsmans uppdrag samt med avlöning under viss tid uteslutande av statsmedel och under den återstående tiden till hälften av kommunala medel till hälften av statsmedel. Från och med år 1913 är Svedlund fast anställd såsom polisman i Haga, och utgår hans avlöning härför helt av statsmedel (anslaget till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet). För år 1921 uppgick hans lön, oberäknat dyrtidstillägg, till 2,550 kronor. Svedlund har under sin tjänstgöring skött sig utan anmärkning samt innehar patriotiska sällskapets medalj för långvarig trogen tjänst. Hans ekonomiska ställning är, enligt uppgift av vederbörande landsfiskal, sådan, att han efter avsked från sin tjänst kommer att för sitt uppehälle bliva helt beroende av den pension, som kan varda honom beviljad.

Kommunalfullmäktige i Solna socken hava den 18 april 1921 beslutit tillerkänna Svedlund pension från och med den tid, statspension må bliva honom beviljad, med ett belopp lika med statspensionen, dock högst med 1,000 kronor årligen; och har detta beslut icke överklagats.

Länsstyrelsen. I sin ovannämnda skrivelse har länsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte göra framställning hos riksdagen om beviljande av pension åt Svedlund att utgå med ett årligt belopp av 1,000 kronor från och med månaden näst efter den, i vilken han efter fyllda 65 år avgår från befattningen såsom polisman i Solna socken.

Statskontoret. Statskontoret har den 30 september 1921 avgivit infortrat utlåtande. Statskontoret erinrar däri om ett av 1919 års lagtima riksdag (skrivelse nr 10 A) med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107 fattat beslut, varigenom pension från allmänna indragningsstaten tillerkänts polismannen C. G. Thorssell med visst belopp för år, under villkor att pension med lika stort belopp utginge av lands-ting, kommuner eller enskilda. I överensstämmelse med berörda beslut anser statskontoret pension av statsmedel böra tillerkännas Svedlund, men finner statskontoret i betraktande av den avlöning, Svedlund för närvarande åtnjuter, att sammanlagda beloppet av den kommunala pensionen och statspensionen icke bör bestämmas till högre belopp än 1,600 kronor, vadan alltså statspensionen bör utgå med 800 kronor för år. Statskontoret förutsätter därvid, att dyrtidstillägg kommer att å statspensionen utgå.

Statskontoret tillstyrker därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Svedlund må från och med månaden näst efter den, i vilken han efter fyllda 65 år avgår från sin anställning såsom polisman, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en

årlig pension till belopp av 800 kronor, under villkor att pension med lika stort belopp utgår från Solna kommun.

Såsom av utredningen framgår, har Svedlund efter år 1896 avlönats viss tid, däribland de sista nio åren, uteslutande av statsmedel och den övriga tiden till hälften av statsmedel, till hälften av kommunala medel. Med hänsyn härtill och till vad i övrigt upplysts om Svedlund synes mig billigt, att staten, såsom förut skett i liknande fall, bidrager till kostnaden för hans pensionering.

Departements-
chefen.

Enligt beslut av kommunalfullmäktige i Solna socken skall kommunen, såsom nyss nämnts, bidraga till Svedlunds pensionering med lika belopp som staten. Mot denna princip har jag intet att erinra.

I fråga om pensionens belopp ansluter jag mig till statskontorets förslag.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att polismannen Wilhelm Svedlund må från och med månaden näst efter den, varunder han efter fyllda 65 år avgår från sin befattning såsom polisman i Solna socken, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 800 kronor, under villkor att pension till lika stort belopp utgår från Solna kommun.

2:o.

I en av länsstyrelsen i Uppsala län överlämnad skrivelse har polismannen Axel Theodor Brantingson anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande av pension åt honom.

[2.]

Pension
åt

polismannen
A. T. Brantingson.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Brantingson, som är född den 6 december 1858, antogs den 1 oktober 1878 till extra vaktkonstapel vid centralfängelset å Långholmen och befordrades den 7 juni 1881 till ordinarie konstapel därstädes, vilken tjänst han innehade till den 1 april 1889. Den 11 maj samma år erhöll han anställning vid Uppsala poliskår, där han år 1891 befordrades från extra till ordinarie konstapel. Efter avsked därifrån den 1 juni 1898 har Brantingson tjänstgjort såsom polisman inom Uppsala län först, enligt förordnande den 27 maj 1898, i Bodarne inom Älvkarleby socken, därefter från och med juni 1904 i Söderfors socken och slutligen från den 1 oktober 1918 i Ulleråkers landsfiskalsdistrikt, i vilken sistnämnda befattning han avser att kvarstå till den 1 april 1922.

I Brantingsons skrivelse bifogade tjänstgöringsbetyg hava hans förmän lämnat de bästa vitsord rörande såväl hans tjänstgöring som hans vandel.

I sin skrivelse anför Brantingson, att hans avlöning utgått dels av statsmedel och dels av kommunala medel och framhåller, att han på grund av sin tjänstgöring inom olika orter vid sitt den 1 april 1922 inträffande avskedstagande icke kunde påräkna någon som helst pension samt fortsätter:

Då han emellertid i sammanlagt över 40 år på ett oförvitligt sätt uppehållit allmän tjänst och nu på grund av ålder och sjuklighet vore oförmögen att genom arbete förvärva vad till hans och hans familjs uppehälle oundgängligen tarvades, vågade han göra framställning om pension, vilken torde fastställas till belopp, som tillkomme befattningshavare i hans tjänstegrad. Såsom ytterligare skäl för sin framställning ville han framhålla, att såväl hans hustru som en sjuklig son och en minderårig dotter för sin försörjning vore beroende av honom.

Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har förordat bifall till Brantingsons ansökning och vitsordat de däri åberopade förhållandena.

Statskontoret.

Statskontoret har i infordrat utlåtande den 25 januari 1922 anfört, att, enligt vad statskontoret under hand inhämtat, sökanden under de senare åren åtnjutit arvode med 1,900 kronor för år räknat och att detta arvode delvis utgått från anslaget till underhåll av särskild polisstyrka på landet. Med erinran tillika om 1919 års lagtima riksdags under föregående punkt omförmälda beslut angående pension åt polismannen C. G. Thorssell har statskontoret hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Brantingson må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin anställning som polisman, under sin återstående livstid åtnjuta årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 500 kronor, under villkor att pension med lika stort belopp utginge från landsting, kommuner eller enskilda.

Departements-
chefen.

Brantingson har från år 1898 varit anställd såsom polisman å olika orter inom Uppsala län, och har hans avlöning under de senare åren uppgått till 1,900 kronor för år samt delvis utgått från anslaget till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet. I betraktande hä av och med hänsyn till vad för övrigt blivit i ärendet upplyst, torde staten böra bidraga till kostnaden för hans pensionering.

Såsom statskontoret föreslagit och i enlighet med vad jag i det under föregående punkt upptagna ärendet hemställt lär dock såsom villkor för statspensions utgående böra föreskrivas, att pension till lika stort belopp utgår från landsting, kommuner eller enskilda.

Jag ansluter mig till statskontorets förslag beträffande pensionens belopp och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att polismannen Axel Theodor Brantingson må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning såsom polisman, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp av 500 kronor, under villkor att pension till lika stort belopp utgår från landsting, kommuner eller enskilda.

3:o.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse har framlidne extra provinsialläkaren Anders Hollierz' änka Olga Hollierz, född Strandberg, gjort framställning om beredande av en skälig årlig pension åt henne och hennes oförsörjda barn.

Hollierz, som var född den 20 juni 1848, utnämndes i slutet av år 1899 till extra provinsialläkare i Sorsele distrikt av Västerbottens län och tjänstgjorde såsom sådan till 1908 års utgång. I början av följande år utnämndes han till extra provinsialläkare i Tärna distrikt av nämnda län och innehade denna tjänst till 1912 års utgång. Under åren 1913—1918 bestridde han, en tid utan officiellt förordnande, samma tjänst under vakans. Från och med den 1 januari 1919 till sin död uppehöll Hollierz den nyinrättade provinsialläkartjänsten i Tärna distrikt.

Hollierz avled den 9 december 1920 och efterlämnade änka och tre döttrar, Astrid Mathilda, född den 21 augusti 1896, Ella, född den 13 oktober 1902, och Dagny Andrea, född den 30 maj 1909.

Enligt en den 10 mars 1921 förrättad bouppteckning utvisade boet efter Hollierz en behållning av 38,831 kronor 34 öre. Enligt uppgift till bevillningstaxeringen hade Hollierz under år 1920 en behållen inkomst av 12,787 kronor 84 öre.

I sin förevarande skrivelse framhåller änkan Hollierz, att den tjänstgöring, hennes man haft att fullgöra, varit mycket ansträngande på grund av distriktens ofantliga vidsträcktighet och bristen på vägar samt att praktiken till följd av befolkningens fattigdom givit synnerligen liten inkomst samtidigt som levnadskostnaderna på grund av de långa transporterna för alla förnödenheter varit höga. Hon anför, att hon och hennes döttrar icke vore delaktiga i någon änke- och pupillkassa samt att de efter mannens död befunne sig i bekymmersamma omständigheter.

[3.]

Understöd
åt extra
provinsial-
läkar-n
A. Hollierz'
änka och
dotter.

Kyrkoherden
i Tärna.

I ett ansökningen bilagt intyg har kyrkoherden i Tärna församling Næselius anfört bland annat följande:

Varmt intresserad för obygdens folk och deras hjälpande i nöd, skydde han aldrig eller knotade över mödor, som mötte honom och som visat sig vara för stora för yngre krafter. Ännu på dödsbädden sökte han, så länge medvetandet var klart, att under pågående epidemi genom föreskrifter hjälpa de sjuka, som eljest icke hade läkare närmare än på minst 15 mils avstånd. Under sin verksamhetstid kunde han ofta icke taga någon, aldrig full laga ersättning för sin tid och sitt arbete. Hans inkomst av praktik räckte därför aldrig till för att betala ens största delen av de kommunala utskylderna. Han kunde därför ej avlägga något väsentligt till arv åt sin familj. Änkan och barnen, tre oförsörjda flickor, sakna nu varje inkomst utom en ringa ränteinkomst, som efter nuvarande förhållanden icke är tillräcklig för ett barns underhåll i skola. En dotter har icke avslutat sin skolkurs, studentexamen, som ensam icke bereder för självförsörjning. Den yngsta dottern har ännu icke begynt någon skolkurs. Det är föga tröst, att andra tjänstemän, som ägna sig åt arbetet i de mest avlägsna landsändarna, icke hava det bättre, stundom sämre. Det måste verka avskräckande även på den ideellt lagde, om det icke visar sig, att det allmänna på något särskilt sätt söker, åtminstone för de efterlevande, giva ekvivalenta ersättningar. Om någon är villig trotsa sänkt konkurrensanseende, trotsa små inkomster och särskilt höga skatter och levnadskostnader samt personliga försakelser, torde utsikten att draga efterlevande i nöd verka avskräckande från befattningar i obygd. Både Hollierz' sterbhusmedlemmars belägenhet som ock hänsyn till behovet av uppmuntran för sökande till tjänster i Lappland synes göra det önskvärt, att doktor Hollierz' änka beredes pension av allmänna medel.

Medicinalstyrelsen har den 8 november 1921, till följd av remiss, avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat av medicinalstyrelsen från länsstyrelsen i Västerbottens län infordrat yttrande. Länsstyrelsen har i ärendet hört förste provinsialläkaren i länet, landsfiskalen i Tärna distrikt och kommunalnämnden i Tärna socken.

Länsstyrelsen
m. fl.

Länsstyrelsen tillstyrker för sin del med hänsyn till här ifrågasvarande omständigheter, att änkan Hollierz tilldelas en årlig pension av 500 kronor samt vart och ett av hennes oförsörjda barn en årlig pension av 200 kronor.

Förste provinsialläkaren i länet framhåller, att de distrikt, Hollierz innehaft, Sorsele och Tärna, särskilt det sistnämnda, på grund av sitt nordliga läge, befolkningens gleshet och fattigdom, dåliga kommunika-tioner såväl inom distriktet som med yttervärlden, länge räknats till de minst lockande för läkarverksamhet, vadan Hollierz' 21-åriga verksamhet inom nämnda distrikt måste anses ha utövats under mer än vanligt svåra förhållanden. Då härtill kommer, att det ekonomiska utbytet varit synnerligen dåligt och familjen befunne sig under brydsamma ekonomiska för-

hållanden, finner förste provinsialläkaren staten i förevarande fall rent av skyldig att träda hjälpande emellan samt förordar på det livligaste en efter omständigheterna tillmätt pension av allmänna medel åt änkan Hollierz och hennes oförsörjda barn.

Landsfiskalen i Tärna distrikt ansluter sig till det av kyrkoherden Næselius avgivna intyget och tillstyrker änkan Hollierz' framställning.

Jämväl kommunalnämnden i Tärna socken åberopar kyrkoherden Næselius' intyg och vitsordar, att Hollierz alltid sökt bistå och hjälpa dem, som varit i behov av läkarvård, samt förordar, att åt änkan Hollierz och hennes oförsörjda barn beredes en lämpligt tillmätt pension av allmänna medel.

Medicinalstyrelsen erinrar i sitt utlåtande till en början därom, att Hollierz, som den 20 juni 1913 uppnådde 65 år, redan med 1912 års utgång upphört att tjänstgöra såsom i författningsenlig ordning förordnad extra provinsialläkare och att han på grund därav icke kunde komma i åtnjutande av pension jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 30 december 1911 angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa. Då emellertid Hollierz anhållit om pension, hade styrelsen hos Kungl. Maj:t föreslagit framställning till riksdagen om beredande av pension åt Hollierz. I utlåtande i ärendet den 1 december 1913 hade statskontoret framhållit bland annat, att det vore billigt, att Hollierz, som beträffande levnadsåldern uppfyllde villkoren för pensions erhållande enligt berörda kungörelse, finge i pensionshänseende komma i åtnjutande av samma förmån som skulle tillkommit honom, därest han ännu kvarstått vid extra provinsialläkartjänst. I anledning av den proposition, som i ämnet avlåtits till 1914 års senare riksdag, hade riksdagen beslutit medgiva, att Hollierz finge från och med den 1 januari 1914 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,500 kronor.

Medicinal-
styrelsen.

Rörande änkan Hollierz' ansökning gör medicinalstyrelsen följande uttalande.

Den av änkan Hollierz gjorda framställningen syntes styrelsen synnerligen behjärtansvärd, särskilt med hänsyn till den uppoftande läkarverksamhet under mycket svåra yttre förhållanden, som doktor Hollierz in i sena åldern utfört i det allmännas tjänst. Ett bifall till framställningen skulle för övrigt lända till fördel för rekryteringen av provinsialläkartjänsterna i obygderna såsom ett synligt bevis på statsmakternas intresse och omvårdnad om dessa mindre gynnade kårmedlemmar även i sådana fall, där desamma formellt icke kunde göra anspråk på statens bistånd för sig och de sina.

Styrelsen tillstyrkte sålunda, att änkan Hollierz och hennes oförsörjda barn tillerkändes pension; dock ansåge sig styrelsen nödsakad att från erhållande av pension undantaga den av sökandens döttrar, som redan fyllt 21 år. Denna ålder hade nämligen i pensionstekniskt hänseende ansetts böra utgöra slutgränsen för barns pensionsrätt (reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa den 15 december 1916). I händelse av äktenskap upphörde all rätt till pension.

Vad pensionsbeloppet beträffade syntes det av länsstyrelsen föreslagna vara synnerligen knappt beräknat, men ville styrelsen med hänsyn till den i stärbuset efter Hollierz förefintliga jämförelsevis obetydliga behållningen icke föreslå någon höjning av beloppet, varå dyrtidstillägg naturligen borde utgå.

Statskontoret.

Slutligen har statskontoret den 25 november 1921 avgivit infortrat utlåtande i ärendet samt därvid uttalat, att det syntes kunna råda rätt stor tvekan, huruvida pension av statsmedel borde beviljas de efterlevande efter extra provinsialläkaren Anders Hollierz, då denne ju icke innehaft anställning i statens tjänst. Emellertid framginge av handlingarna, att Hollierz i livstiden utfört ett uppoffrande och gagnande arbete i det allmännas tjänst i fattiga och glest bebyggda trakter av landet. I betraktande härav ansåge sig statskontoret icke böra motsätta sig beviljande i detta särskilda fall av något understöd av statsmedel. Mot de i sådant avseende föreslagna beloppen hade statskontoret icke funnit anledning till erinran. Då emellertid de av riksdagen beviljade understöd till barn icke brukade utgå längre än till fyllda 18 år, torde av Hollierz' döttrar endast den yngsta kunna ifrågakomma till erhållande av understöd.

Statskontoret hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att änkan Hollierz samt hennes yngsta dotter må för tiden från och med den 1 januari 1921 från allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med 500 kronor, så länge hon förbliver änka, samt dottern med 200 kronor intill utgången av det år, varunder hon uppnått 18 års ålder.

Departements-
chefen.

Då Hollierz vid uppnående av 65 års ålder enligt gällande bestämmelser icke ägde komma i åtnjutande av pension, beslöt, såsom i det föregående omnämnts, 1914 års senare riksdag på Kungl. Maj:ts förslag att tillerkänna Hollierz från och med den 1 januari 1914 under hans återstående livstid en årlig pension av 1,500 kronor. Sedan Hollierz numera avlidit, äro hans änka och döttrar, enligt vad handlingarna giva vid handen, hänvisade till en ränteinkomst, som efter nuvarande förhållanden är fullständigt otillräcklig för deras uppehälle. Samtliga i ärendet hörda statliga och kommunala myndigheter hava ock tillstyrkt änkan Hollierz' ansökning. I de avgivna yttrandena har framhållits det upp-

offrande, oegennyttiga och krävande arbete, som av Hollierz utförts å en ort, där läkartjänsten visat sig vara mycket svårbesatt. Med hänsyn härtill synes mig billigheten kräva, att staten inskrider till understöd åt Hollierz' efterlevande. Såsom statskontoret framhållit, torde emellertid endast änkan och makarnas yngsta dotter böra komma i åtnjutande av understöd. Någon höjning av de föreslagna beloppen anser jag mig icke kunna föreslå.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra provinsialläkaren Anders Hollierz' änka Olga Hollierz, född Strandberg, och hans dotter Dagny Andrea må, räknat från och med den 1 januari 1921, från allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med 500 kronor, så länge hon förbliver ogift, och dottern med 200 kronor intill utgången av det år, varunder hon uppnått 18 års ålder.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt i de under 1:o—3:o härövan antecknade ärendena.

Hans Maj:t Konungen behagar härtill lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.